

ADMINISTRATĪVO TIESĪBU APAKŠNOZARE

ADMINISTRATĪVĀ ATBILDĪBA KĀ VIENS NO JURIDISKĀS ATBILDĪBAS VEIDIEM

*Dr. iur. Aleksandrs Matvejevs,
Daugavpils Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes
Tiesību katedras asociētais profesors, Latvija*

Abstract

Currently, the issue of administrative responsibility seems to be very relevant and requiring additional scientific research, since the norms of administrative responsibility systematically undergo a number of changes. And this is right, because the changes in the regulations of administrative responsibility should consist of an analysis of legal relations' dynamics at the present stage due to the fact that the legislation on administrative responsibility as one of the types of legal responsibility requires a unified approach to develop a clear scientific concept and improve it.

Keywords: police law, legal liability, administrative liability.

Ievads

Likuma „Par policiju”¹ 10. panta 6. apakšpunkts līdžās citiem policija darbinieka pamatpienākumiem nosaka pienākumu novērst un pārtraukt administratīvos pārkāpumus, noskaidrot vainīgos, kompetences ietvaros sagatavot protokolus, izskatīt lietas par šiem pārkāpumiem vai arī nodot tās izskatīšanai atbilstoši pakļautībai. Administratīvo pārkāpumu lietas ir viena no skaitliski lielākajām policijā izskatīto lietu kategorijām. Policijas uzdevums nav tikai sodīšanas funkcijas izpilde, tās uzdevums ir plašāks un ietver arī preventīvu pasākumu veikšanu. Prevencijas ideja ir policijas tiesību kodols, jo policijas darbība ir saistīta ar noziedzīgu nodarījumu un citu tiesībpārkāpumu novēršanu, personu un sabiedrības drošības

<http://dx.doi.org/10.17770/acj.v3i88.4378>



This journal is distributed with an international license:
Creative Commons Attribution 4.0 International License

garantēšanu, sabiedriskās kārtības un sabiedriskā labiekārtojuma aizsardzību².

Svarīgākā problēma, kas pastāv pētniecības jautājumā, ir tā, ka 2018. gada 25. oktobrī tika pieņemts Administratīvās atbildības likums³, kurš stājas spēkā 2020. gada 1. jūlijā. Tiesību akta normas loģiskā secībā apraksta, kas ir administratīvais pārkāpums, kādi ir soda veidi, kā arī procesu, kā notiek lietas izskatīšana, soda piemērošana un izpilde. Process ir aprakstīts no paša sākuma, proti, no uzsākšanas brīža, kādas ir tālākās procesa stadijas, kādas ir tiesības un pienākumi katram procesa dalībniekam, noteikta soda izpildes kārtība. Tiesību akta normas sniedz administratīvā pārkāpuma definīciju, kā arī nosaka administratīvo sodu veidus, bet konkrēti administratīvie pārkāpumi un sodi ir noteikti nozaru tiesību aktu normās vai pašvaldību saistošajos noteikumos. Nozaru tiesību aktos vai pašvaldību saistošajos noteikumos noteikti iespējamie administratīvie pārkāpumi un sodi, kā arī iestādes amatpersonas, kuras par šiem pārkāpumiem drīkst veikt administratīvā pārkāpuma procesu. Atsevišķās jomās atbildību nosaka Eiropas Savienības regulas.

Ne visas administratīvo tiesību regulētās sabiedriskās attiecības atbilst valsts pārvaldei. Administratīvā soda piemērošana administratīvo pārkāpumu izdarījušai personai (fiziskai vai juridiskai personai) – tās ir juridiskās atbildības attiecības, nevis pārvaldes attiecības. Administratīvā atbildība līdztekus kriminālatbildībai, civiltiesiskajai un disciplinārajai atbildībai ir viens no juridiskās atbildības veidiem. Līdz ar to ir nepieciešams izpētīt administratīvās atbildības kā juridiskās atbildības veida teorētiskās problēmas. Latviešu valodas vārdnīcā *teorija* skaidrota kā zinātnisku atziņu veids, kas dod vienotu, sistemātisku priekšstatu par esamības likumsakarībām; vispārīnātu atziņu, pamatideju sistēma (kāda zinātnes nozarē)⁴. Viens no jautājumiem, ko pēta tiesību teorija, ir juridiskā atbildība, jo, pastāvot tiesību un pienākumu sistēmai, pastāv arī atbildība par šīs sistēmas pārkāpumu.

Ņemot vērā iepriekš minēto, *pētījuma mērķis* ir apskatīt administratīvās atbildības kā viena no juridiskās atbildības veidiem teorētiskās problēmas.

Mērķa sasniegšanai jāizpilda šādi *pētījuma uzdevumi*: raksturot juridiskās atbildības jēdzienu, apskatīt negatīvās un pozitīvās juridiskās atbildības teoriju, tiesībpārkāpumu, kā galveno juridiskās atbildības pamatu, juridiskās atbildības mērķi, funkcijas un principus.

Pētījuma objekts: juridiskās atbildības teorija.

Pētījuma priekšmets: normatīvo aktu, doktrīnas, judikatūras atziņas par juridisko atbildību.

Pētījuma mērķa sasniegšanai izmantotas šādas *zinātniski pētnieciskās metodes*: analītiskā metode – analizējot juridiskās atbildības teorētiskās publikācijas, kā arī raksturojot juridiskās atbildības būtību; induktīvā un deduktīvā metode – izdarot atzinumus par administratīvo atbildību kā vienu no juridiskās atbildības veidiem.

Pētījuma zinātniskā novitāte ir saistīta ar to, ka, analizējot administratīvo atbildību kā vienu no juridiskās atbildības veidiem, tiks identificētas teorētiskās problēmas.

Juridiskās atbildības jēdziena raksturojums

Latviešu valodas vārdnīcā ar jēdzienu *atbildība* vispārīgi saprot pienākuma apziņu, uzdevumu vai pienākumu atbildēt par kaut ko⁵. Juridisko terminu vārdnīcā *juridiskā atbildība* tiek skaidrota kā valsts piespiešanas piemērošana tiesībpārkāpējām par izdarīto tiesībpārkāpumu, kam ir personisks, mantiski vai organizatorisks raksturs un kas paredzēts tiesību normās. Atbildība vienmēr ir saistīta ar neizdevīgu seku iestāšanos tiesībpārkāpējām⁶. Savukārt „Juridiski terminoloģiskajā, skaidrojošajā vārdnīcā” skaidrots, ka *juridiskā atbildība* izpaužas kā tiesiskās attiecības, kurās katrai pusei ir jāatbild citas puses, valsts un sabiedrības priekšā. Tiesību aktos ir ietvertas normas, kuru neievērošanas rezultātā var iestāties personas atbildība – tās pamatā ir normatīvajiem aktiem neatbilstoša rīcība (darbība vai bezdarbība). Savukārt pēc šīs rīcības rakstura var nošķirt dažādus juridiskās atbildības veidus⁷.

Tas, kā izpaužas juridiskā atbildība, kāds ir tās mērķis un kādas ir tās funkcijas, ir atkarīgs, kāda veida juridiskā atbildība iestājas. Atkarība no tā, kādā nozarē ietilpst atbildību nosakošā tiesību norma, izšķir kriminālo, administratīvo, civiltiesisko un disciplināro atbildību.

Atsevišķi pētnieki cenšas apvienot un sasaistīt tiesību teorijas atziņas un attiecīgi nodalīt dažādas juridiskās atbildības izpausmes pakāpes, tādējādi formulējot juridisko atbildību plašākā un šaurākā nozīmē. Piemēram, plašākā nozīmē – gan kā personas attieksmi pret saviem tiesiskajiem pienākumiem, gan kā tiesību normās paredzēto seku iestāšanos šo pienākumu neizpildes gadījumā, bet šaurākā nozīmē – kā tiesību normās paredzēto sankciju piemērošanu

tiesībpārkāpējām⁸. Šāda izpratne saskan ar pozitīvās un negatīvās juridiskās atbildības teoriju, kura aptver atsevišķu citu teoriju ietvaros attīstītās atziņas.

Apkopojot un analizējot pieejamos Latvijas autoru darbus,⁹ var konstatēt, ka starp autoriem, kuri pētījuši juridiskās atbildības institūtu, nepārprotami iezīmējas divu pretēju uzskatu grupas, respektīvi, ir autori, kuri juridisko atbildību saprot gan pozitīvā, gan arī negatīvā aspektā (plašs juridiskās atbildības skatījums), un ir autori, kuri juridisko atbildību skaidro tikai negatīvā aspektā (tradicionālais jeb šaurais juridiskās atbildības skatījums), citiem vārdiem sakot, kuri nevēlas akceptēt pozitīvās juridiskās atbildības teoriju. Tādēļ ir lietderīgi noskaidrot, kas saprotams ar pozitīvo un kas ar negatīvo juridisko atbildību. Apskatot Latvijas autoru darbus par juridisko atbildību, saprotams, ka saskaņā ar pozitīvās atbildības koncepciju indivīds atbild par savu pienākumu precīzu un pareizu izpildi, t. i., esot tiesisko attiecību dalībnieks, indivīds vienādi atbildīgi izturas gan pret subjektīvo tiesību, gan arī pret pienākumu īstenošanu. Savukārt saskaņā ar negatīvās atbildības koncepciju juridiskā atbildība iestājas tad, kad tiesību normā fiksētie pienākumi nav izpildīti un ir izdarīts tiesībpārkāpums, un šajā sakarā starp tiesībpārkāpēju un valsti izveidojas tiesiskās attiecības, kā rezultātā vainīgo sauc pie atbildības.

Skatot pozitīvās juridiskās atbildības problēmu, lai arī noliedzošā aspektā¹⁰, atzīmēts, ka, pieņemot juridiskās atbildības iedalījumu pozitīvajā un negatīvajā, juridiskā atbildība kļūst par katra sabiedrības locekļa stāvokli, un jebkura persona visu laiku, katru brīdi ir juridiski atbildīga par visu un visu priekšā. Vienlaikus atzīts, ka viens no juridiskās atbildības uzdevumiem ir panākt, lai sabiedrības locekļi rīkojas tā, ka tiem neiestājas juridiskā atbildība, un juridiskā atbildība tiktu piemērota kā galējais līdzeklis tikai tajos gadījumos, kad persona nav rīkojusies pietiekami atbildīgi.

Apkopojot, var secināt, ka no pozitīvās un negatīvās juridiskās atbildības skaidrojumiem izriet, ka iepriekš minētajos juridiskās atbildības definējumos ietvertas tikai negatīvās juridiskās atbildības pazīmes.

Pozitīvā juridiskā atbildība

Analizējot juridiskās atbildības pētījumus,¹¹ var secināt, ka

pozitīvās juridiskās atbildības teorija likumsakarīgi radās sabiedrības demokrātisko pārmaiņu rezultātā.

Demokrātiskas valsts tiesiskās sistēmas galīgais mērķis ir taisnīgums, tā nodrošināšana. *Taisnīgums* – strīdu risināšanas princips un tāds tiesisko attiecību stāvoklis, kas kopumā atbilst vēsturiski un sociāli determinētiem racionāliem un morāliem priekšstatiem un kritērijiem. Dažreiz var nonākt konfliktā ar tiesiskumu un tā ignorēt normu tīri juridisko lomu, ja tās savukārt neatbilst vienlīdzības prasībām un principiem. Taisnīgums nozīmē līdzsvaru sabiedriskajās attiecībās kā pozitīvo tiesību normu īstenošanas mērķis¹².

Taisnīguma nodrošināšanas problēma ir sevišķi aktuāla administratīvās sankcijas piemērošanas gadījumos, kad valsts pārvaldes institūcija valsts vārdā uzliek administratīvo sodu tiesībpārkāpumu izdarījušai personai. Taisnīgs sods lielā mērā ietekmē minēto mērķu sasniegšanu. Netaisnīgs sods, it sevišķi sods, kuru uzliekot pieļauts „*atriebības taisnīgums*”, darbojas pretēji.

Parasti tiesību akta normas nosaka, ka par konkrētu tiesībpārkāpumu iestāde (amatpersona) var uzlikt sodu, taču tas tiesību akta normu noteiktos ietvaros var būt dažāds. Tas nozīmē, ka likumdevējs tiesību normu piemērotājam piešķīris tiesības un pienākumu sameklēt individuālajam gadījumam vispiemērotāko risinājumu, tas ir, tiesības no dažādām tiesiskajām sekām izvēlēties vienas konkrētas sekas. Šādas tiesības piešķirtas ar mērķi, lai iestāde (amatpersona) tiesību akta normās noteikto tiesisko seku ietvaros nonāktu pie taisnīga rezultāta.

Tiesīzbzinātnieks E. Levits uzsver, ka atbildībai ir divas savstarpēji saistītas galvenās dimensijas, no tām pirmā ir cilvēka iekšējā mēraukla, pēc kuras viņš vadās savā rīcībā, vērtējot to kā labu vai sliktu (atbildības jēdziena preventīvā dimensija), bet otrā – kura cilvēkam nosaka negatīvās sekas par tādu viņa darbību, kas pēc šīs mērauklas ir uzskatāma par sliktu (atbildības jēdziena represīvā dimensija). Būtiski, ka, lai gan parasti atbildība uzmanības centrā nonāk tikai tad, kad tiek piemērota tās represīvā dimensija, cilvēka ikdienas rīcībā, parasti pašam par to nedomājot, dominē atbildības preventīvā dimensija¹³.

Saistībā ar juridiskās atbildības plašo skatījumu jāuzsver, ka juridiskā un morālā atbildība nevar būt atrautas no kopējā sociālās atbildības jēdziena, bet gan skatāmas kā šī kopējā jēdziena pielietošana specifiskiem tiesību apstākļiem un īpašībām, tiesiskai rīcībai, rīcības

morāles regulēšanai ar tiesību normām. Morāles normas ir primāras attiecībās ar tiesību normām. Morāles normas, kuru mērķis ir stimulēt indivīda uzvedību kopīgam labumam, hronoloģiski pastāv pirms tiesību normām¹⁴. Taču ir iespējams arī pretējs process, piemēram, jaunizveidota tiesību norma, pēc tās ietveršanas tiesību aktā, ar sabiedrības akceptu un attiecīgas uzvedības atzīšanu par pareizu var mainīt sabiedrības uzvedību un kļūt arī par morāles normu. Šādā gadījumā tiesību norma kļūst par morāles normas pamatu.

Var secināt, ka morālā atbildība izriet no morāles normām un var iestāties, piemēram, par tādu rīcību, kas neatbilst izvirzītajām morāles prasībām¹⁵. Šīs prasības noteic personu psiholoģiskas kategorijas, piemēram, sirdsapziņa, gods, pienākums, godīgums, taisnīgums. Minētās prasības, kas ietvertas morāles normās, var tikt personificētas, uztvertas un realizētas konkrētās situācijās, balstoties uz attiecīgajām psiholoģiskajām kategorijām¹⁶. Turklāt šīm prasībām ir vispārēja nozīme, t. i., tām jābūt attiecināmām ne vien uz noteiktu personu konkrētā situācijā, bet arī uz citām personām, kas var ieņemt šīs personas vietu konkrētajā situācijā (apstākļos)¹⁷.

Jāņem vērā, ka katrs indivīds, kļūstot par kādu tiesisko attiecību dalībnieku, atrodas arī zināmās psiholoģiskās attiecībās ar attiecīgo tiesisko attiecību rezultātā notiekošo procesu, līdz ar ko ir jāizpaužas indivīda gribai, apziņai un personības uzskatiem, kuri nosaka viņa rīcību, un tieši šīs indivīda īpašības, nevis piespiešana, ir tās, kas regulē viņa konkrētu rīcību. Saistībā ar indivīda atbildīgumu izceļams vēl viens uzskats, proti, pozitīvās atbildības būtība izpaužas nevis indivīda pienākumā ievērot tiesību aktos noteiktās normas, kā arī ne personu un valsts tiesībās un pienākumos, bet gan indivīda atbildīgā uzvedībā.

Katrai personai ir sava ētiska pasaule, kas sastāv no personas ētiskiem (vērtējošiem) uzskatiem, principiem un pieņemamiem uzvedības modeļiem. Visbiežāk ētiska sprieduma subjekts ir dažādas personas darbības. Ar personas darbībām šeit mēs saprotam apzinātu personas uzvedību, kuras pamatā ir personas brīva griba. Parasti cilvēki apzinās to, ko viņi var kontrolēt, un līdz ar to var uzņemties atbildību par savas darbības sekām.

Tas, ka juridiskā atbildība ir iedalīta pozitīvajā un negatīvajā, zināmā mērā arī atspoguļo tiesisko realitāti. Tai pašā laikā juridiskā atbildība no juridiskā viedokļa ir atbildība tikai par izdarītu prettiesisku darbību, bet tas nekādā veidā neliedz attīstīt teoriju par

pozitīvo juridisko atbildību un juridisko atbildību kopumā izvērtēt plašāk, līdz ar to aplūkojams arī pozitīvās juridiskās atbildības pamata, proti, tiesiski pamatotas rīcības – pretstats, t. i., tiesībpārkāpums.

Tiesībpārkāpums kā galvenais juridiskās atbildības pamats

Ir svarīgi apzināties, ka juridiskās atbildības loma izpaužas ne jau kaut kādu prasību izvirzīšanā indivīdam (tam kalpo tiesību norma), bet gan apstākļi, ka tā apvieno vienā kopējā veselumā indivīda gribas (izvēles) brīvību un nepieciešamību izvērtēt savu rīcību saistībā ar tās izraisītajām sekām, tātad saistībā arī ar sabiedrības izvirzītajām prasībām, noteiktajām normām, kurās norādīts par konkrēto seku vēlamību vai nevēlamību. Atkarībā no indivīda īpašībām un no dažādiem citiem iekšējiem faktoriem atbildība funkcionē kā bremze vai, tieši otrādi, kā stimuls atbilstošai uzvedībai. Citiem vārdiem sakot, atbildības būtība ir orientēta uz to, lai indivīds ievērotu savu juridisko pienākumu, bet, ja viņš to neievēro, tad tiek pieļauta prettiesiska rīcība – aktīvo pienākumu neizpildīšana, aizliegumu pārkāpumi, kā arī savu tiesību ļaunprātīga izmantošana jeb tiesībpārkāpums, kas saskaņā ar juridiskajā literatūrā norādīto ir galvenais juridiskās atbildības pamats. *Juridisks pienākums* – tiesību subjekta nepieciešamais uzvedības veids. Tas nav pati darbība, bet gan darbības nepieciešamība¹⁸.

Tiesību teorijā tiesībpārkāpums tiek skaidrots kā subjekta vainīga prettiesiska darbība vai bezdarbība, kuru tiesību aktu normas aizliedz kā tādu, kas nodara kaitējumu vai apdraud citu subjektu intereses¹⁹.

Atzīmējams, ka šādai cilvēka darbībai obligāti jābūt vainu saturošai. Ar vainu saprotama personas psihiskā attieksme nodoma vai neuzmanības formā pret viņa izdarīto prettiesisko darbību vai bezdarbību un ar to izraisītajām sekām²⁰.

Par tiesībpārkāpumu nevar uzskatīt cilvēka domas, viņa apziņu un gribu, ja tā neizpaužas viņa rīcībā, kā arī tiesībpārkāpums nevar būt notikums, kā rezultātā radīts kaitējums sabiedrības interesēm, bet tas radies neatkarīgi no cilvēka gribas un darbības²¹.

Būtiska tiesībpārkāpuma kā juridiskās atbildības pamata pazīme ir tā prettiesiskums, jo ne katra izdarīta tiesībpārkāpuma gadījumā būs pamats personas saukšanai pie juridiskās atbildības. Jāņem vērā, ka gadījumā, ja darbības subjekts nesaprot, neapzinās savas uzvedības nepieļaujamību, prettiesiskumu un tās sekas, tad to neatzīst par

tiesību pārkāpšanu. Citiem vārdiem sakot, pretiesiskums iestāsies gadījumā, ja tiesībpārkāpuma subjekts būs apveltīts ar rīcībspēju. *Rīcībspēja* – tiesību subjekta spējas patstāvīgi iegūt un īstenot subjektīvās tiesības un juridiskos pienākumus²².

Saskaņā ar tiesību teorijā atzīto, pretiesiskumam izšķir divus nozīmīgus aspektus:

- 1) Prettiesiskums ir kaitīga objektīvizēta izteiksmes forma, tā iekšējā struktūra, proti, kaitīgai (bīstamai) darbībai, kā pretiesiskai, ir jābūt oficiāli apliecinātai (apstiprinātai) ar tiesību aktu. *Bīstamība* – sociāls un tiesisks jēdziens, kas saistīts ar kāda objekta vai darbības vērtējumu no personas, īpašuma vai interešu apdraudējuma viedokļa. Civiltiesību, krimināltiesību normas veidotas tā, lai to samazinātu vai novērstu. Tam kalpo arī tiesību normas, kas regulē mantisko atbildību par paaugstinātas bīstamības objektu nodarīto kaitējumu, kriminālatbildību un administratīvo atbildību par drošības noteikumu pārkāpumiem, rīkojoties ar ieročiem, transportlīdzekļiem, sprāgstvielām, indīgām vielām, atkritumiem, degmateriāliem, degvielām, par vēršanos pret personu dzīvību un veselību u. tml.²³
- 2) Prettiesiskums ir tiesībpārkāpuma objektīva īpašība, objektīva tādā skatījumā, ka ikkatrs tiesībpārkāpums atstāj iespaidu uz tiesību būtību, t. i., uz tiem sociālajiem labumiem, ko dod tiesības, tās aizsargājamām vispārīgām interesēm (privātām un publiskām), kārtību sabiedriskajās attiecībās, kura tiek uzturēta ar tiesisko instrumentu palīdzību, progresīvu darbību un konstruktīviem tās realizācijas tiesiskiem līdzekļiem. Tiesībpārkāpumam no tā rašanās brīža piemīt tas, ko tiesības nosoda un aizsargā, līdz ar ko pretiesiskums nav atdalāms no vēl vienas būtiskas tiesībpārkāpuma pazīmes – kaitīguma (bīstamības).

Kaitīgums (bīstamība) ir galvenā objektīvā pazīme, kura iezīmē tiesībpārkāpuma aprises un pamatu, kas norobežo tiesisko no pretiesiskā. Tiesībpārkāpuma akts vienmēr vērtējams kā izaicinājums sabiedrībai, kā tās nozīmīguma un vērtību neievērošana. Kaitīgums izpaužas tādējādi, ka tas aizskar nozīmīgas sabiedrības vērtības (cilvēka veselība, dzīvība, īpašums u. c.). Tiesībpārkāpumu kaitīgums izpaužas to raksturā, izplatībā un atkārtojamībā. Tiesībpārkāpumi ir kaitīgi arī ar to, ka dezorganizē normālu sabiedriskās dzīves darbības

ritmu, ir vērsti pret pastāvošām sabiedriskajām attiecībām, kurās izraisa sociālo spriedzi un konfliktsituāciju. Būtisks ir vēl kāds fakts: ja tiesību subjekta darbībai nav saiknes ar kaitējumu (bīstamību), tad konkrētā darbība (bezdarbība) nevar tikt atzīta par prettiesisku.

Tiesībpārkāpumam bez jau minētajām pazīmēm ir arī citas, taču gan minētās, gan arī neminētās pazīmes pēc noteiktas shēmas – tiesībpārkāpuma subjekts, objekts, subjektīvā puse un objektīvā puse tiek grupētas un aprakstītas tiesībpārkāpuma sastāvā, kas uzskatāms par zinātnisku abstrakciju, kura atspoguļo atsevišķu tiesībpārkāpuma veidu vispārīgāko, tipiskāko un būtiskāko pazīmju sistēmu. Šī pazīmju sistēma ir nepieciešama un pietiekama, lai tiesībpārkāpēju sauktu pie juridiskās atbildības, taču, iztrūkstot kaut vai vienai no šīs sistēmas sastāvdaļām, persona pie juridiskās atbildības nav saucama. Akcentējot tiesībpārkāpuma sastāva kā savdabīga juridiskā instrumenta nozīmīgumu, ir lietderīgi īsumā pieskarties tā sastāvdaļām. Tiesību teorijā atzīts, ka tiesībpārkāpuma subjekti ir fiziskas un juridiskas personas, kurām par savu prettiesisko darbību (bezdarbību) ir spējas un iespējas izciest juridisko atbildību. Ar tiesībpārkāpuma objektu jāsaprot ar tiesību normām noregulētas un aizsargātas sabiedriskās attiecības, kurām ar prettiesisku darbību (bezdarbību) ir nodarīts kaitējums. Runājot par tiesībpārkāpuma subjektīvo pusi, aktuāls ir subjekta psihiskais stāvoklis tiesībpārkāpuma izdarīšanas laikā – vaina, mērķis, motīvi. Savukārt tiesībpārkāpuma objektīvajā pusē iekļaujams tā ārējais raksturojums, subjekta izdarītā tiesībpārkāpuma ārējās puses apraksts – pati prettiesiskā darbība (bezdarbība); kaitējums, kas nodarīts tās rezultātā; cēloņsakarības attiecības starp darbību (bezdarbību) un kaitējumu; vieta, laiks un citi apstākļi, kādos izdarīta prettiesiskā darbība; tās paņēmieni un izmantotie līdzekļi.

Administratīvā pārkāpuma sastāvu veido²⁴ šādi elementi:

Administratīvā pārkāpuma objekts ir tas, pret ko vērsts tiesībpārkāpums. Objekts tiek noteikts konkrētos tiesību aktos, paredzot administratīvā soda piemērošanas iespēju. Formulējot objektu, tas tiek noteikts kā vispārīgs, konkrēts, vai tiešs.

Administratīvā pārkāpuma objektīvo pusi raksturo tas, kā izdarīts tiesībpārkāpums. Šeit ir konstatējama pārkāpuma izdarīšanas norise, maksimāli tuvinoties tam stāvoklim, tai situācijai, kas pagātnē bija objektīva, konstatējot pagātnē notikušo. Ļoti būtiski ir noskaidrot, kad noticis tiesībpārkāpums. Precīzi fiksētais tiesībpārkāpuma

izdarīšanas laiks saistās ar tiesību akta izvēli, uz kura pamata un atbilstoši kuram var piemērot administratīvo atbildību. Vispirms, vai tiesību akts paredz tādu rīcību, par kuru var piemērot atbildību. Tas ir jautājums par to, vai dotais tiesību akts vai atsevišķa tā norma rīcību atzīst par prettiesisku un paredz administratīvās atbildības piemērošanu. Vienlaikus, ja tiesību akts bija spēkā un ir piemērojams, tas ir jautājums par to, vai atbilstoši tiesību aktam pārkāpējs ir vai nav atbildības subjekts. Persona, kura izdarījusi administratīvo pārkāpumu, ir atbildīga par to saskaņā ar normatīvo aktu, kas ir spēkā pārkāpuma izdarīšanas laikā. Normatīvajam aktam, kas atzīst administratīvo pārkāpumu par nesodāmu, mīkstina sodu vai ir citādi labvēlīgs personai, ja vien attiecīgajā likumā nav noteikts citādi, ir atpakaļejošs spēks, proti, tas attiecas uz pārkāpumiem, kas izdarīti pirms attiecīgā normatīvā akta spēkā stāšanās dienas. Normatīvajam aktam, kas atzīst rīcību par sodāmu, pastiprina sodu, vai ir citādi nelabvēlīgs personai, atpakaļejoša spēka nav. Administratīvā pārkāpuma procesa kārtību nosaka tā procesuālo tiesību norma, kura ir spēkā procesuālās darbības izdarīšanas brīdī.

Tiesību akta piemērošana saistāma ne tikai nodarījuma laiku, bet arī ar teritoriju. Tāpēc ir svarīgi noskaidrot vietu, kur ir izdarīts tiesībpārkāpums un tikai pēc tam var sekot tiesību normas izvēle atbildības piemērošanai. Persona, kura izdarījusi administratīvo pārkāpumu Latvijas teritorijā, ir atbildīga par šo pārkāpumu saskaņā ar Latvijas Republikas normatīvajiem aktiem. Ja administratīvo pārkāpumu Latvijas teritorijā izdarījis ārvalstu diplomātiskais pārstāvis vai cita persona, kura saskaņā ar normatīvajiem aktiem vai Latvijas Republikai saistošiem starptautiskajiem nolīgumiem nav pakļauta Latvijas Republikas jurisdikcijai, jautājumu par šīs personas saukšanu pie atbildības par administratīvo pārkāpumu izlemj diplomātiskā ceļā vai saskaņā ar valstu savstarpējo vienošanos.

Lai konstatētu tiesībpārkāpumu un maksimāli tuvinātu tā norisi objektīvai patiesībai, nepieciešams izvērtēt arī tādus pārkāpuma izdarīšanas apstākļus, kā diennakts un laika apstākļi.

Administratīvā pārkāpuma subjekts var būt gan fiziska persona, gan juridiska persona.

Administratīvā pārkāpuma subjekts – fiziska persona, kura administratīvā pārkāpuma izdarīšanas brīdī ir sasniegusi 14 gadu vecumu un ir pieskaitāma (vispārējais administratīvās atbildības subjekts). Ja administratīvā pārkāpuma sankcijā nav norādīts

administratīvās atbildības subjekts, tad administratīvā pārkāpuma subjekts ir vispārējais administratīvās atbildības subjekts.

Pie administratīvās atbildības nav saucama fiziska persona, kura administratīvā pārkāpuma izdarīšanas laikā atradies nepieskaitāmības stāvoklī, proti, psihisko traucējumu vai garīgās atpalcības dēļ nav varējusi saprast vai vadīt savu darbību.

Nepilngadīgie vecumā no 11 līdz 14 gadiem nav administratīvās atbildības subjektu un viņiem par administratīvajiem pārkāpumiem piemēro likumā „Par audziņoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu bērniem”²⁵ noteiktos audziņoša rakstura piespiedu līdzekļus.

Juridisko personu sauc pie administratīvās atbildības likumā vai pašvaldības saistošajos noteikumos īpaši paredzētos gadījumos, ja:

- juridiskā persona nav pildījusi vai ir nepienācīgi pildījusi kādu uz to attiecināmu pienākumu;
- pārkāpumu juridiskās personas interesēs, tās labā vai tās nepienācīgas pārraudzības vai kontroles rezultātā izdarījusi fiziskā persona, rīkodamās individuāli vai kā šīs juridiskās personas koleģiālās institūcijas loceklis, balstoties uz tiesībām pārstāvēt juridisko personu, darboties tās uzdevumā vai pieņemt lēmumus juridiskās personas vārdā, vai īstenodama kontroli juridiskās personas ietvaros.

Persona, kura veic komercdarbību, bet nav juridiskā persona, par administratīvo pārkāpumu atbild kā juridiskā persona.

Par pārkāpumiem, kurus izdarījusi publisko tiesību juridiskā persona, pie administratīvās atbildības sauc publisko tiesību juridiskās personas amatpersonu, ja tā nav pildījusi vai ir nepienācīgi pildījusi kādu uz šo amatpersonu attiecināmu pienākumu, par kura nepildīšanu vai nepienācīgu pildīšanu likumā vai pašvaldības saistošajos noteikumos ir paredzēta administratīvā atbildība.

Par pārkāpumiem, kurus izdarījusi privāto tiesību juridiskā persona, nozaru tiesību akta noteiktajos gadījumos pie administratīvās atbildības sauc valdes locekli.

Amatpersonai administratīvo atbildību piemēro kā fiziskajai personai.

Personas, uz kurām attiecas speciālie disciplināratbildības likumi, šajos speciālajos likumos paredzētajos gadījumos par administratīvajiem pārkāpumiem saucamas pie disciplinārās atbildības, bet pārējos gadījumos – pie administratīvās atbildības uz

vispārīgiem pamatiem.

Administratīvā pārkāpuma subjektīvās puses pazīmes ir vaina un motīvs, kas raksturo personas psihisko attieksmi pret viņas izdarīto darbību vai bezdarbību. Vaina ir juridisks jēdziens, kas apzīmē saikni starp darbību vai bezdarbību un tās izdarītāju. Vaina ietver divus elementus:

- objektīvo elementu – faktu, ka attiecīgā darbība vai bezdarbība ir attiecināma uz konkrētu personu;
- subjektīvo elementu – faktu, ka attiecīgā persona pārkāpuma izdarīšanas laikā spēja apzināties savas darbības vai bezdarbības nozīmi, kā arī faktu, ka pārkāpums nav ticis izdarīts apstākļos, kas izslēdz administratīvo atbildību (piemēram, galējās nepieciešamības stāvoklis).

Administratīvais pārkāpums izpaužas bezdarbības formā, ja personai bija no tiesību normām izrietošs pienākums rīkoties, bet persona attiecīgo pienākumu nav izpildījusi vispār vai nav izpildījusi pienācīgi. Administratīvo pārkāpumu sastāvs tiesību aktos ir formulēts kā pabeigts pārkāpums. Administratīvā atbildība par sagatavošanos izdarīt administratīvu pārkāpumu vai administratīvā pārkāpuma mēģinājumu nav paredzēta.

Ja pārkāpums izdarīts apzinoties, ka pārkāpj, ignorē tiesību aktā noteikto, izprot un apzinās, ka šādas rīcības rezultātā tiks pārkāpta noteiktā kārtība, tiks aizskartas ar tiesību aktu aizsargātās likumīgās tiesības vai intereses vai iestāsies citas negatīvās sekas (psihes aspekts), un, ja persona ir izdarījusi visu no tās atkarīgo, lai nelabvēlīgās sekas iestātos (gribas aspekts), tad vainas forma ir nodoms.

Ja personai būtu jāapzinās, ka tiek pārkāpts tiesību aktā noteiktais, bet tā ir vieglprātīgi pieļāvusi, ka nelabvēlīgas sekas neiestāsies, vai arī cerējusi, ka tās varēs novērst, bet nav to izdarījusi, tad vainas forma ir neuzmanība.

Motīvs papildus raksturo subjektīvo pusi, atsedzot tos iekšējos pamudinājumus, iekšējos spēkus, kas nobriedina gatavību un virza personu izdarīt tiesībpārkāpumu.

Par administratīvo pārkāpumu nav atzīstama personas rīcība (darbība vai bezdarbība), kurai ir administratīvā pārkāpuma pazīmes, bet kura izdarīta vai pieļauta apstākļos, kas izslēdz administratīvo atbildību.

Personas psihisko attieksmi pret nodarījumu var ņemt vērā, nosakot sodu vai arī lemjot par to, vai pārkāpums atzīstams par

maznozīmīgu.

Vaina (subjektīvā puse) ir viens no priekšnoteikumiem personas saukšanai pie administratīvās atbildības. Šis priekšnoteikums ir vienlīdz attiecināms gan uz fizisko, gan juridisko personu administratīvo atbildību. Tiesību doktrīnā vaina tiek definēta kā personas psihiskā attieksme nodoma vai neuzmanības formā pret viņas izdarīto prettiesisko darbību vai bezdarbību un ar to saistītajām kaitīgajām sekām. Tomēr minētā definīcija raksturo tikai fizisko personu vainu, jo juridiskajām personām nevar piemist psihiskā attieksme. Tāpēc juridisko personu vaina ir nosakāma, ņemot vērā divus nosacījumus:

Pirmkārt, vai juridiskajai personai bija iespēja nodrošināt noteikumu ievērošanu, par kuru pārkāpšanu ir paredzēta administratīvā atbildība.

Otrkārt, vai juridiskā persona veica nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu šo noteikumu ievērošanu.

Personas vaina administratīvā pārkāpuma izdarīšanā var izpausties nodoma (ja persona, kas to izdarījusi, ir apzinājusies savas darbības vai bezdarbības prettiesisko raksturu, paredzējusi tās kaitīgās sekas un vēlējusies vai apzināti pieļāvusī šo seku iestāšanos) vai neuzmanības formā (ja persona, kas to izdarījusi, ir paredzējusi savas darbības vai bezdarbības kaitīgo seku iestāšanās iespēju, bet vieglprātīgi paļāvusies, ka tās varēs novērst, vai arī nav paredzējusi šādu seku iestāšanās iespēju, kaut gan tai vajadzēja un tā varēja tās paredzēt). Neatkarīgi no subjektīvās puses, tas ir, ar nodomu vai aiz neuzmanības, par izdarītu prettiesisko darbību piemērojams sankcijas robežās minētais sods. Juridiskas personas nodomu vai neuzmanību administratīvā pārkāpuma izdarīšanā konstatēt nav iespējams, un, lai piemērotu administratīvo atbildību juridiskai personai, pietiekami konstatēt, ka juridiska persona nav ievērojusi uz to attiecināmās normatīvo aktu prasības un ka juridiskai personai ir bijusi reāla iespēja to nepieļaut. Tātad lēmumiem par saukšanu pie administratīvās atbildības jābūt ar izvērstu pamatojumu. Arī gadījumos, ja tiek pieņemts lēmums par lietvedības izbeigšanu, lēmumā obligāti norāda atbilstošu izsmeļošu argumentāciju ar izvērstu pamatojumu administratīvā pārkāpuma sastāvu veidojošās pazīmes (pazīmju) neesamībai.

Lai arī tiesībpārkāpuma sastāva konstrukcija ir universāla, proti, izmantojama visu veidu tiesībpārkāpuma gadījumos, tomēr

ņemams vērā, ka pie juridiskās atbildības sauc par kādu noteiktu tiesībpārkāpuma veidu, kura noteikšanai jāatgriežas pie jau apskatītās tiesībpārkāpuma pazīmes – kaitīguma (bīstamības), jo, kā norādīts, tieši kaitīguma (bīstamības) pakāpe ir kvantitatīvi materiālais kritērijs kvalitatīvai tiesībpārkāpuma sadalīšanai noziedzīgos nodarījumos un pārkāpumos. No teiktā izriet, ka būtiska ir kaitīguma (bīstamības) pakāpe, kura var būt gan lielākā, gan mazāka. Noziedzīgiem nodarījumiem ir raksturīga lielāka kaitīguma (bīstamības) pakāpe, pārkāpumiem – mazāka. Kaitīguma (bīstamības) noteikšanai tiesību teorijā ir atzīti šādi kritēriji: ar tiesībām regulējamo sabiedrisko attiecību, kuras kļuvušas par prettiesiskā mēģinājuma objektu, nozīmīgums, nodarīto zaudējumu apmērs, prettiesiskās darbības izdarīšanas veids, laiks un vieta, tiesībpārkāpēja personība. Tātad saskaņā ar tiesību teorijā vispārīgi pieņemtām nostādnēm tiesībpārkāpumus iedala noziedzīgos nodarījumos un pārkāpumos.

Tādējādi no iepriekš minētā var secināt, ka juridiskā atbildība vai arī saukšana pie kāda konkrēta juridiskās atbildības veida ir iespējama, ja tiek konstatēts, ka ir izdarīts tiesībpārkāpums (konkrēts tiesībpārkāpuma veids), turklāt tas satur visas saukšanai pie juridiskās atbildības nepieciešamās pazīmes – tiesībpārkāpuma sastāvu. Savukārt, ja nav konstatētas visas tiesībpārkāpuma pazīmes, tad nevar uzskatīt, ka ir izdarīts tiesībpārkāpums, un nav arī pamata saukšanai pie juridiskās atbildības, līdz ar to var teikt, ka tiesībpārkāpums ir pamats kādam no juridiskās atbildības veidiem.

Administratīvā procesa kārtībā nav pārbaudāms tādu lēmumu tiesiskums, kuri pieņemti administratīvā pārkāpuma lietvedības ietvaros. Turklāt uzmanība jāpievērš tam, ka lietās par administratīvajā aktā noteiktā pienākuma nepildīšanu, šā pienākuma izpilde ir jāpanāk, piemērojot Administratīvā procesa likumā noteiktos piespiedu izpildes līdzekļus (piemēram, piespiedu naudu), nevis piemērojot administratīvo atbildību. Gan administratīvais akts, gan arī strīdi par tā izpildi ir pakļauti administratīvās tiesas kontrolei, kas nodrošina šā procesa efektivitāti un izslēdz paralēlus procesus par vieniem un tiem pašiem faktiskajiem apstākļiem dažādu jurisdikciju tiesās.

Juridiskās atbildības mērķi un funkcijas

Juridiskās atbildības mērķi visiem tās veidiem ir vienādi, kā arī ar tiem cieši saistītas juridiskās atbildības funkcijas, jo tās iezīmē

juridiskās atbildības pamatvirzienus iedarbībai uz sabiedriskajām attiecībām, subjektu uzvedību, morāli, tiesisko apziņu un kultūru, tajās atklājas juridiskās atbildības būtība, sociālā nozīme un ar funkcijām tiek sasniegti juridiskās atbildības mērķi.

Administratīvās atbildības mērķis ir aizsargāt pastāvošo tiesisko iekārtu, tai skaitā sabiedrības tiesiskās intereses, noteikto pārvaldes kārtību, sabiedrisko kārtību, kā arī, ievērojot personas pamattiesības, nodrošināt efektīvu administratīvā pārkāpuma procesu un panākt tiesisko attiecību taisnīgu noregulēšanu²⁶.

Tiesību teorijā tiek nodalītas vairākas juridiskās atbildības funkcijas, kuru nosaukumi dažādos avotos atšķiras, taču to būtība pamatā ir līdzīga.

Juridiskās atbildības funkcijas ir šādas:

- *soda funkcija* – vērsta uz pastāvošo sabiedrisko attiecību, tiesisko attiecību un juridiskās atbildības realizāciju konkrētu tiesisko saišu starp tiesību subjektiem nodibināšanu pārtraukšanu vai izmaiņām. Funkcijas realizācijas veidi ir nosodīšana, mantiskās sfēras sašaurināšana, subjektīvo tiesību atņemšana, personiska rakstura liegumi, konkrētu tiesisko ierobežojumu fiksācija tiesību normu sankcijās u. c.;
- *tiesību atjaunojošā funkcija* – vērsta uz sabiedriskajām attiecībām, tiesisko kārtību, labklājību, subjektīvajām tiesībām, vainīgā uzvedību u. c. Šī funkcija pamatā piespiež tiesībpārkāpēju rīkoties tiesiski pamatoti, proti, vainīgā persona, rīkojoties valsts piespiešanas ietekmē, samaksā sodu, atlīdzina zaudējumus, kompensē morālo kaitējumu. Funkcijas iedarbības rezultāts galvenokārt izpaužas kā iepriekš tiesību normu pārkāpušā subjekta tiesiski pamatota rīcība, piespiežot viņam izciest tiesību normā paredzētās nelabvēlīgās sekas un cenšoties atjaunot viņa pozitīvo atbildību;
- *regulatīvā funkcija* – nepieļauj tiesības aizskarošo tiesisko attiecību rašanos. Tā izpaužas tādējādi, ka tiesību subjekts, izpildot savu juridisko pienākumu, atturas no prettiesiskas darbības, un viņa rīcība ir tiesiski pamatota. Šī funkcija nosaka sabiedrisko attiecību sakārtošanu un veicina kaitīgu sabiedrisko attiecību izskaušanu. Funkcijas regulatīvā ietekme iespaido visdažādāko tiesību subjektu (gan fizisko, gan juridisko personu) uzvedību;
- *audzinošā funkcija* – vērsta ne tikai uz tiesībpārkāpēju, bet gan uz visu deliktspējīgo subjektu iekšējo pasauli, jo,

ja tiesībpārkāpēja iekšējā pasaule prasa labošanu, tad citu subjektu iekšējo pasauli nepieciešams veidot un nostiprināt ar pozitīvām nostādnēm, motīviem un vērtībām. Šai funkcijai jāizveido vai jāizlabo tiesību subjekta vērtību normatīvais raksturojums;

- *preventīvā funkcija* – iedarbojas uz deliktspējīgu subjektu, kuram ir izmaiņas tikumiski psiholoģiskajās īpašībās, gribā un apziņā, uz personu, kura agrāk jau izdarījusi tiesībpārkāpumus, vai personu, kurai ir tieksme izdarīt tiesībpārkāpumus. Šīs funkcijas iedarbības rezultātā veidojas subjekta tiesiski pamatota uzvedība, sakārtojas sabiedriskās attiecības un netiek pieļauta sociāli kaitīgu sabiedrisko attiecību attīstība.

Jāatzīmē, ka iepriekš minētās funkcijas un līdz ar to arī juridiskās atbildības mērķi nav īstenojami bez juridiskās atbildības principu ievērošanas, jo saskaņā ar tiem tiek būvēta juridiskās atbildības darbība un realizētas tās funkcijas, tie nosaka juridiskās atbildības funkcionēšanu. Visām juridiskās atbildības funkcijām ir jāatbilst tās principiem. Atkāpšanās no principu prasībām var izraisīt nevis sabiedriski nozīmīgu mērķu sasniegšanu, bet gan pretējus rezultātus – likumu necienīšanu, valsts varas prestiža kritumu, tiesisko nihilismu u. tml.

Juridiskās atbildības principi

Pārsvārā tiesību teorijas avotos kā galvenie, noteicošie un attiecināmi uz visiem juridiskās atbildības veidiem minēti šādi juridiskās atbildības principi:

- 1) atbildība iestājas tikai par prettiesisku uzvedību, bet nekad par personas domām;
- 2) atbildība paredzēta tikai par tiesībpārkāpēja vainu;
- 3) likumības princips;
- 4) taisnīguma princips;
- 5) lietderības princips;
- 6) soda neizbēgamība.

Atbildības princips par prettiesisku nodarījumu nozīmē, ka persona var tikt sodīta tikai tajā gadījumā, ja ir notikusi prettiesiska darbība vai bezdarbība, t. i., ja personas domas ir ieguvušas ārējo izpausmi.

Ja nav personas *vainas*, nevar runāt par personas atbildību.

Likumības princips nozīmē, ka atbildība iestājas tikai gadījumos,

ko nosaka tiesību normas.

Taisnīguma princips nozīmē to, ka atbildības apjomam jābūt samērīgam ar notikušo pārkāpumu, tā smagumu. Vienam pārkāpumam seko tikai viens sods, kas nepazemo personas cieņu.

Lietderības princips nozīmē to, ka soda apjomu nosaka, pamatojoties uz izdarītā pārkāpuma bīstamību un kaitīgumu, pārkāpēja personības iezīmēm.

Soda neizbēgamība nozīmē, ka neviens tiesībpārkāpums nevar palikt bez soda. Šis princips sekmē tiesībaizsardzības iestāžu darba efektivitāti, nostiprina tiesisko kārtību un likumību²⁷.

Kopsavilkums

Juridiskā atbildība kā viena no tiesību sistēmas sastāvdaļām pilda tajā svarīgas funkcijas. Tās loma un nozīme Latvijas kā demokrātiskas tiesiskas valsts attīstībā pastāvīgi pieaug. Tiesiska valsts nav iespējama bez kvalitatīvām tiesību normām un kvalitatīvas to piemērošanas.

Neraugoties uz sastopamo pozitīvās juridiskās atbildības teorijas kritiku, akcentējams, ka valsts tiesiskās un sabiedriskās demokratizācijas apstākļos, pilnveidojoties likumdošanai un tās darbības mehānismam, pozitīvās atbildības nozīme pieaug, bet sašaurinās piespiešanas (represīvā²⁸) joma.

Atsauces

- ¹ Par policiju. 04.06.1991. likums/ Ziņotājs, 31/32, 15.08.1991.
- ² Matvejs A. (2017). Sabiedrības drošība un prevencija policijas tiesībās. Administratīvā un Kriminālā Justīcija. Nr.2, 4.-9. lpp. Pieejams: <http://journals.rta.lv/index.php/ACJ/issue/archive>
- ³ Administratīvās atbildības likums. 25.10.2018. likums /LV, 225, 14.11.2018.
- ⁴ Latviešu valodas vārdnīca. 30000 pamatvārdu un to skaidrojumu. (2006). Rīga: Avots, 1090. lpp.
- ⁵ Latviešu valodas vārdnīca. 30000 pamatvārdu un to skaidrojumu. (2006). Rīga: Avots, 104. lpp.
- ⁶ Juridisko terminu vārdnīca. (1998). Rīga: Nordik, 99. lpp.
- ⁷ Juridiski terminoloģiskā, skaidrojošā vārdnīca. (2001). Trešais papildinātais izdevums. Sast. V. Jakubaņecs. Rīga: [b.i.], 18. lpp.
- ⁸ Plotnieks A. (2009). Tiesību teorija & Juridiskā metode. Rīga: Izglītības soli, 303.-304. lpp.
- ⁹ Bitāns A. (1997). Civiltiesiskā atbildība un tās veidi. Rīga: AGB. Endziņš A. (1989). Juridiskās atbildības jautājumi vispārējā tiesību teorijā//Juridiskā atbildība// Autoru kolektīvs: Mācību līdzeklis. Rīga: LU. Plotnieks A. (2009).

- Tiesību teorija & Juridiskā metode. Rīga: Izglītības soļi, 303.-311. lpp.
- ¹⁰ Danovskis E. (2018). Sodū tiesību principu nozīme administratīvajās tiesībās. Juridisko personu publiski tiesiskā atbildība: aktualitātes, problēmas un iespējamie risinājumi. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 130.-143. lpp.
- ¹¹ Baikovs A. (2018). Juridiskās atbildības raksturs un īstenošanas formas. Administratīvā un Kriminālā Justīcija. Nr.4 115.- 137. pp. Pieejams: <http://journals.rta.lv/index.php/ACJ/issue/archive>
- ¹² Juridisko terminu vārdnīca. (1998). Rīga: Nordik, 251. lpp.
- ¹³ Levits E. (2001. 30. janv.). Kas vērsim, kas Jupiteram. Preses loma un atbildība jaunās demokrātijās. Diena, Nr. 25.
- ¹⁴ Plotnieks A. (2009). Tiesību teorija & Juridiskā metode. Rīga: Izglītības soļi, 25. lpp.
- ¹⁵ Ētikas vārdnīca. (1987). I. Kona redakcijā. Rīga: Avots, 16.-17. lpp.
- ¹⁶ Kriminoloģija. (2004). Rīga: Nordik, 165. lpp.
- ¹⁷ Jakubaņecs V. (2002). Tiesību normas (2. izdevums). Rīga: P&Ko, 29. lpp.
- ¹⁸ Juridisko terminu vārdnīca. (1998). Rīga: Nordik, 101. lpp.
- ¹⁹ Plotnieks A. (2009). Tiesību teorija & Juridiskā metode. Rīga: Izglītības soļi, 2009., 25. lpp.
- ²⁰ Juridisko terminu vārdnīca. (1998). Rīga: Nordik, 281. lpp.
- ²¹ Krastiņš I. (1996). Tiesību teorijas pamatjēdzieni. Rīga: TNA, 27. lpp.
- ²² Juridisko terminu vārdnīca. (1998). Rīga: Nordik, 228. lpp.
- ²³ Juridisko terminu vārdnīca. (1998). Rīga: Nordik, 39. lpp.
- ²⁴ Načisčionis J. (2018). Administratīvās tiesības. Biznesa augstskola Turība, 432.- 437. lpp. Briede J., Danovskis E., Kovaļevska A. (2016). Administratīvās tiesības. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 212.- 219. lpp.
- ²⁵ Par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu bērniem. 31.10.2002. likums // Latvijas Vēstnesis, Nr. 168 (2743), 19.11.2002.
- ²⁶ Administratīvās atbildības likums. 25.10.2018. likums /LV, 225, 14.11.2018.
- ²⁷ Juridisko terminu vārdnīca. (1998). Rīga: Nordik, 99.-100. lpp.
- ²⁸ Represija (lat. represio – apspiešana) – sods vai cits piespiedu līdzeklis, ko piemēro valsts. Juridisko terminu vārdnīca (1998). Rīga: Nordik, 226. lpp.

Аннотация

В настоящее время весьма актуальной и требующей дополнительного научного исследования представляется проблематика административной ответственности, поскольку нормы административной ответственности систематически претерпевают ряд изменений. Это представляется правильным, ведь изменения норм административной ответственности должны складываться из анализа динамики правоотношений на современном этапе в силу того, что законодательство об административной ответственности как одного из видов юридической ответственности требует единого подхода для выработки четкой научной концепции, ее совершенствования.